BALTIJAS STARPTAUTISKĀ AKADĒMIJA

BALTIC INTERNATIONAL ACADEMY

International scientific conference

CULTURE AND ART: DEVELOPMENT TENDENCIES OF SCIENTIFIC TRENDS

March 19–20, 2025

IZDEVNIECĪBA BALTIJA PUBLISHING

2025

ORGANISING COMMITTEE:

Stanislav Buka – Dr.oec., Professor, Rector of the Baltic International Academy;
Aleksandr Masharsky – Dr.oec., Professor of the Baltic International Academy;
Irina Plotka – Dr.psych., Professor of the Baltic International Academy.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Culture and Art: Development Tendencies of Scientific Trends (March 19–20, 2025. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. 96 pages.

ISBN 978-9934-26-545-7

© Authors of the articles, 2025
© Baltic International Academy, 2025

DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-545-7-11

PECULIARITIES OF CONTEMPORARY CURATORIAL WORK: THE UKRAINIAN CONTEXT

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ КУРАТОРСЬКОЇ СПРАВИ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Rusakov S. S.
PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philosophical Anthropology,
Philosophy of Culture
and Cultural Studies
Institute of Philosophy and Educational
Policy of Mykhailo Drahomanov
Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine

Русаков С. С.
кандидат філософських наук,
доцент,
професор кафедри філософської
антропології, філософії культури
та культурології
Навчально-науковий інститут
філософії та освітньої політики
Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

Ідея кураторства має тривалу історію, яку можна відстежити з періоду Античності. Вже тоді певні особи та об'єднання, відбираючи та представляючи твори мистецтва відповідно до міфологічного та територіального контекстів, відігравали важливу роль для естетизації публічного простору. У Середньовіччі Церква впливала на розвиток мистецтва, використовуючи його для трансляції релігійних ідей. У період Ренесансу також ще не існувало арткураторства в сучасному розумінні. У цей період ці функції частково виконували меценати (напр., Медічі), колекціонери мистецтва (напр., Папа Юлій II), цехові об'єднання, гільдії, які впливали на організацію виставок та замовлення творів мистецтва. У професійну практику, що передбачає організацію виставок та формування нових художніх тенденцій, кураторство трансформувалось лише у другій половині XX століття.

Сучасне мистецтво зазнало значних змін завдяки розвитку кураторської практики. Кураторка та мистецтвознавиця Ліза Герман наголошує на необхідності публічної видимості митця для його інтеграції у мистецьку сцену [2]. Тому нині митці та куратори взаємозалежні з метою створення символічного капіталу твору мистецтва, для формування нового зв'язку між автором та публікою. Якщо раніше куратор виконував роль організатора, то тепер він є співавтором артпроєкту, що активно взаємодіє з митцями. Ганс Ульріх Обріст, відомий теоретик кураторської справи, визначає її як спосіб передачі

ідеї через просторову організацію виставки [6]. Таким чином, куратор не просто забезпечує експонування творів, а формує новий зміст та концептуальну рамку артпроєкту.

Розвиток кураторства в Україні відображає світові тенденції, хоча й з певним запізненням. На нашу думку, лише на початку 2010-х років спостерігається певна систематизація артпроцесів. Важливу роль у цьому відіграли різні культурно-мистецькі та культурологічні ініціативи, наприклад, освітня програма «Кураторська платформа» в PinchukArtCentre, що сприяло зростанню інтересу до кураторської справи. Водночас розвиваються незалежні мистецькі інституції, наприклад, Центр сучасного мистецтва «M17», які надають можливість експериментувати та розширювати кураторські підходи [5]. Констатуємо зростання інтересу до художніх практик, де куратори створюють виставки як аналітичні проєкти, що досліджують культурологічні питання. Це змінює взаємодію художника з глядачем, оскільки арттвір стає частиною ширшого дискурсу. Важливим внеском у розвиток кураторської справи в цей період також стало відкриття спеціалізованої магістратури «Куратор сучасного мистецтва» [4].

Роль куратора, на нашу думку, для розвитку українського актуального мистецтва проявляється у двох основних напрямів: інституційний та незалежний. Суть інституційного напряму полягає в тому, що куратори працюють у музеях, галереях та артцентрах для створення виставкових проєктів та підтримки митців. Незалежні куратори, своєю чергою, фокусуються на дослідницьких проєктах та експериментальних формах репрезентації ідей через мистецтво.

Важливо зазначити, що нині переважає підхід до кураторства, який передбачає «мислення проєктами», а не окремими творами, що обумовлює зміну фокуса художньої діяльності. Митці та куратори працюють у тісній взаємодії, створюючи концептуальні виставкові проєкти, де арттвори стають вагомою частиною художнього висловлювання.

Нині куратори не лише опікуються презентацією творів мистецтва, а й формують власну мову та методологію роботи. В українському контексті це особливо важливо, оскільки наше артсередовище проходить етап активного розвитку та інтеграції у міжнародні процеси. Визнання кураторської діяльності, зокрема номінування кураторки Олени Живкової на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка 2021 р., свідчить про зростання її значущості. На нашу думку, це показує перехід від моделі кураторства, в якій ця роль є вторинною, до нової моделі, де арткуратор є повноцінним учасником художнього процесу.

У сучасному артпросторі України протягом останніх двох років можна спостерігати зміни взаємодії митців, кураторів та аудиторії.

Ці трансформації відображаються у нових моделях співпраці та презентації артпроєктів, що підкреслюють гнучкість та інноваційність підходів.

Одним з прикладів стає діяльність квартирної галереї «Кручі», заснованої Алею Сєгал [3]. Цей простір надає можливість художникам експериментувати та взаємодіяти з глядачами у неформальному середовищі. Зокрема, у 2024 році відбулась виставка «Гори ніч» художниці Тамари Турлюн, яка інтегрувала свої роботи у домашній простір галереї, створюючи камерну атмосферу для сприйняття мистецтва.

Знаковим артпроєктом стала виставка «Наші роки, наші слова, наші втрати, наші пошуки, наші ми», яку у львівському Jam Factory Art Center організували куратори Катерина Яковленко, Наталія Маценко та Борис Філоненко [1]. Виставка об'єднала понад сто робіт українських художників, репрезентуючи спільний досвід та емоції, пов'язані з актуальними подіями в Україні.

Проаналізовані артпроєкти демонструють, як митці та куратори спільно створюють нові форми взаємодії з аудиторією, адаптуючи художні практики до сучасних реалій та потреб суспільства.

Отже, трансформація кураторської справи впливає на зміну характеру взаємодії з митцем та публікою. Нині арткуратор в Україні вже не просто відбирає твори для виставок, а й активно долучається до формування її концепції. Це розширює можливості художньої комунікації та дає змогу кураторській справі стати не лише інструментом презентації мистецтва, а й новим способом його інтерпретації та осмислення.

Література:

1. Виставка "Наші роки, наші слова, наші втрати, наші пошуки, наші ми". *Jam Factory*. URL: https://jamfactory.ua/projects/exhibition-our-years/ (дата звернення: 03.03.2025).

2. Герман Єлизавета Сергіївна. Кураторська практика в сучасному мистецтві. Світовий досвід та український контекст : дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства. Київ, 2016. 309 с.

3. Ситуативна галерея кручі – sensormedia. *Sensormedia*. URL: https://sensormedia.com.ua/art/v-gostyah-u-kuratorky-pro-sytuatyvnu-kvartyrnu-galereyu-kruchi/ (дата звернення: 09.03.2025).

4. У НПУ ім. Драгоманова відкривають магістерську програму «Куратор сучасного мистецтва» – автори програми. *Український кризовий медіа-центр.* URL: https://uacrisis.org/uk/44559-kurator-suchasnogo-mistetstva (дата звернення 13.03.2025)/

5. M17 contemporary art center. *M17 Conteporary Art Center*. URL: https://m17.kiev.ua/ (date of access: 06.03.2025).

6. Obrist Hans Ulrich. A brief history of curating. New York : Letzigraben, Zurich, 2008. 243 p.

DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-545-7-12

THE DEVELOPMENT OF CONTEMPORARY ART

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Tarasyuk I. I.
Lecturer of Painting, Master of Industrial Trainin
Khmelnytsky Higher Vocational School № 25
Khmelnitskyi, Ukraine

Тарасюк І. І.
викладач живопису, майстер виробничого навчання
Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького
м. Хмельницький, Україна

Сучасне мистецтво відповідає соціальним вимогам часу, розвивалося від популяризації масової культури в поєднанні з політикою, надаючи перевагу ідеї.

Воно має не лише візуальне вираження, а є експериментальним, дослідницьким, а також засобом комунікації. На сьогодні художники з різних куточків світу безмірно отримують доступ до світових течій, стилів, тенденцій та технік. Впливи модних тенденцій митців змушують адаптуватися під ринок. На фоні цих глобальних трендів можуть губитися художні стилі. Уніфікація культури та комерційна поп-культура витісняє традиційне мистецтво. Елементи традиційності можуть бути використаними без розуміння їхнього значення, що свідчить про поверхневе відображення знань глибокої культурної символіки. Іноді це здається викликом тонічності, як використання в комерційних цілях культурної спадщини. Україна в умовах глобалізації мистецтва починає активно інтегруватися, зберігаючи власну ідентичність у світовому культурному просторі.

Основні риси сучасної художньої практики:

1. Концептуальне мистецтво – це напрям сучасного мистецтва, де не техніка, не естетика, а власне ідея грає головну роль. Концептуальний живопис в Україні активно розвивають художники, використовуючи цей напрям для дослідження ідентичності, історії, війни. Концептуальний живопис – це спосіб мислення, який зводить до участі аналізу та